

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİ VE UYUM

HAZIRLAYAN:

Dr. Nuran Talu

Çevre ve Siyaset Bilimci

Küresel Denge Derneği Başkanı

2021

ÖĞRENİM HEDEFLERİ

İklim Değişikliğinin Etkileri ve Uyum

- İklim değişikliği kavramını kavrayabilme
- İnsan faaliyetlerinin iklimi nasıl etkilediğini açıklayabilme
- İklim değişikliğinin etkilerini anlayabilme
- İklimde gözlemlenen ve öngörülen eğilimlerin neler olacağını kavrayabilme
- Neden iklim değişikliğine uyum sağlamamız gerektiğini anlayabilme
- İklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlamanın nasıl olabileceğini anlayabilme

YÖNETİCİ ÖZETİ

İklim değişikliği 20. yüzyılın ikinci yarısından bu yana, en önemli küresel sorunlardan biri olarak dünyanın gündemine yerleşmiş bulunmaktadır. Sera gazlarının atmosferdeki birikimlerinin insan faaliyetleri nedeniyle sanayi devriminden bu yana hızlı bir ivme ile artması sonucunda kuvvetlenen sera etkisinin sonucu olarak, yerkürenin enerji dengesi üzerinde ek bir ısınma oluşmuş ve bu durum dünya ikliminin daha sıcak ve daha değişken olmasını getirmiştir.

Küresel ısınmanın temel nedeni olan fosil yakıt kaynaklı sera gazlarının (Karbon dioksit/CO₂, Metan/CH₄, Nitröz Oksit/N₂O, Hidroflorür karbonlar/HFCs, Perfloro karbonlar/PFCs, Sülfürhekza florid/SF₆) emisyonlarının azaltılması yönünde önlem alınmaya devam edilse dahi iklim değişikliğinin önümüzdeki yıllarda etkilerini artırmaya devam edeceği bilimsel olarak kanıtlanmış bulunmaktadır. Bugün iklim değişikliğinin olumsuz etkileri, yaşanan meteorolojik afetlerle birlikte daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Hali hazırda hissedilen ve yakın gelecekte daha da şiddetli hissedilecek olan bu etkilerin ekonomik sektörlere, topluma ve doğaya maliyeti katlanarak artmaktadır.

İklim etkilerinin oluşturduğu risk; beşeri ve doğal sistemlerin tehlikeye maruziyeti (exposure) ve etkilenebilirliği/savunmasızlığı (vulnerability) arasındaki etkileşimden oluşmaktadır. İklim değişikliği sonucu artması beklenen aşırı hava olaylarının gezegenin hidrolojik döngüsünü değiştirerek tüm doğal süreçleri, doğal hayatı ve insanlığın yaşamını etkilemeye başladığı şimdiden görülmektedir. Artan sıcaklıkların; dünyada bazı bölgelerde yağışların, sellerin fazlaşmasına ve sellerin sıklaşmasına ya da diğer bölgelerde yağışların azalmasına ve kuraklıklara sebep olacağı tahmin edilmektedir. Her iki durumda da tarımsal alanlarda ve ürünlerde değişiklik yaşanacak, su sorunu büyüyecek, ticaret dengeleri değişecek, dünya ekonomileri etkilenecektir. Fırtına, kasırga, hortum gibi artan doğa olayları ve afetler, içme suyu sorunları, sağlık sorunları, tahrip edilmiş ekosistemler ve deniz suyu seviyesinin artışları ve göçler doğal kaynakların paylaşımı sorunlarını da beraberinde getirecektir.

İklim değişikliği artık kaçınılmazdır ve etkilerine uyum sağlamak için emisyonların azaltılmasını tamamlayıcı politikalar ve eylemler gerekmektedir. Bu durum iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamanın emisyonlarının azaltılması kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Nitekim, iklim etkilerine uyumun önemi tüm dünyada günden güne artmaya başlamış ve uyum, yenilenen uluslararası anlaşmalar (2016 Paris Anlaşması, Madde 7) nezdinde de emisyon azaltım politikaları karşısında eş değer kazanmıştır.

İklim değişikliğinin etkilerine uyumun genel tanımı; değişen iklime ayak uydurmak, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmak ve aynı zamanda olumsuz etkileri fırsata dönüştürebilmek demektir. Uyum, temelde farklı sektörler (tarım, gıda, balıkçılık, su, sağlık, turizm, afet, sigorta, altyapı, ekosistem, enerji, finans, kentleşme, ulaşım, göç ve diğer) arasındaki iş birliğini, iklimle ilişkili karmaşık ve zorlu konuları, makro-ekonomik politikalarda dönüşümü, altyapı yatırımlarını, toplumsal sorunları içeren dinamik bir süreçtir. Bu noktada, önceden gerçekleştirilecek iklim değişikliğinin etkilerine uyum önlemlerinin ekonomik maliyetinin, iklim değişikliğinin vereceği zararın maliyetinden çok daha düşük olacağı önemle dikkate alınmalıdır.

Buradan bakıldığında, uyum politikalarının başarısının ülkelerin kalkınma modelleri ile doğrudan ilgili olduğu görülmektedir. Kentleşme, afet, tarım, sağlık, turizm, ekosistemler ve su kaynaklarının yönetimi gibi iklim değişikliğinin etkilerine maruz kalan/etkilenen önemli sektör alanları dikkate alınmadan hazırlanan kalkınma modelleri, iklim değişikliğine uyum sağlama açısından ciddi kısıtlar ve darboğazlar oluşturabilmektedir. Kalkınmadan kasıt, iklim değişikliğine uyum politikalarının önceliğinde, ekonomik, ekolojik ve sosyal kalkınma çalışmalarını bir arada gerçekleştirmektir.

Uyum sağlamak aynı zamanda; ihtiyaçların, öncelikli seçeneklerin ve önlemlerin farklı yönetim ölçeklerinde (ulusal/bölgesel/yerel) bütünleştirilmesini içerdiğinden, ilgili tüm paydaşlar arasında sürekli bir iş birliğine ve eşgüdümüne ihtiyaç duymaktadır.

Genelde iklim değişikliğine uyum sağlamak kısa ve uzun vadeli uyum yöntemleri ile iki kanattan yapılmaktadır. Birincisi uzun vadeli, genellikle daha geniş ölçeklerde (ulusal, bölgesel ve hatta uluslararası) uygulanan ve mutlaka stratejik planlama gerektiren *dönüşümsel uyum* yöntemleri, ikincisi ise yerel bilgi ve deneyimlere dayanarak ve daha çok özerk olan kısa vadeli ve yerel tabanda yapılan (mekânsal/konum tabanlı) uygulama yöntemleridir.

İklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak için ilk aşamada iklim değişikliğinden olumsuz etkilenebilecek su kaynakları, tarım ve gıda güvenliği, halk sağlığı, doğal ekosistemler ve biyolojik çeşitlilik, kıyı bölgeleri vb. sektörlerle ilişkin “etkilerinin belirlenmesi” çalışmalarının yapılması gereklidir. İkinci aşamada bu etkilere bağlı olarak yaşanacak su sıkıntısı, kuraklık, çölleşme, afetlerdeki artış, tarımsal üretimde düşüş, gıda güvenliği, halk sağlığında bozulma, kara ve deniz ekosistemlerindeki bozulma, enerji, turizm ve balıkçılığın olumsuz etkilenmesi, deniz seviyesindeki yükselmeye bağlı kıyı bölgelerinde yaşanacak tehditlere ilişkin “etkilenebilirlik değerlendirilmesi” yapılmalıdır. Sonraki adım uyum ihtiyaçlarını, öncelikli seçenekleri ve önlemleri içeren “uyum eylemi planlaması” aşamasıdır ki, uyum eylemi planlama sürecinin mutlaka ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerde sektörel gelişme planlarına “entegre edilmesi” gerekmektedir.